

Komputer és kefekötés

„Legalább közelítsenek a vakok esélyei a látókéihoz”

Masszőr, telefonközpontos, seprű- és kefekötő, zacskóragasztó – hagyományosan körülbelül ennyi állás vár a vakokra. Ha sikerülne oktatásuk, sőt mindennapjaik részévé tenni a számukra kifejlesztett számítógépeket, lényegesen bővíthetnének munkaválasztási lehetőségeik, csökkenhetne kiszolgáltatottságuk, könnyebben találhatnák meg helyüket a látók világában

XO17

„Remek spíler vagy! Gratulálok” – vartyogja a beszédszintetizátorral felszerelt számítógép, amikor a billentyűit nyomogató kislíú eltalálja, hány pénzérmét tartanak ők ketten – a gyerek és a gép – összesen a markukban. Ez persze elméleti snóbli, a logika csiszolása és a komputerrel való játékos barátkozás a célja. A gép beszél, utasításokat ad, kérdez a maga kedves E. T.-hangján, a kislíú gombnyomásokkal válaszol. A párbeszéd szövege megjelenik a monitoron is, a kislíú azonban ezt nem látja. Vak. De ettől még remek spíler lehet.

A Vakok Általános Iskolájában folyik a snóblisata. A számítógép neve BraiLab, emblémája egy fehér bot, a monitor Junoszty, a magnó pedig, amelyben a programot őrző kazetta forog – s amelyre a kontakthibák kivédése végett Várhelyi Iván tanár időnként szelíd ökölcsapásokat mér – Juno márkanévre hallgat. Őt ilyen komputer-monitor-magnó együttes működik a teremben (kettő javítás alatt). Közülük egyetlenegyhez csatlakoztatható fülhallgató, a többire egyszerűen elfelejtette felszerelni ezt a praktikus kimenetet a gépeket összeállító dombóvári kátéész. Sebj, a gyerekek így is élvezik a dolgot, egyre több 6., 7. és 8. osztályos jelentkezik számítógépes fakultációra, sőt már alsó tagozatosokat is beírtak a szülők Várhelyi Iván különóráira, aki az elmúlt három év alatt több mint ötvenféle oktató-, játék- és képességfejlesztő programot írt a vak gyerekek számára.

Az iskolában ő az egyetlen tanár, aki számítógéppel foglalkozik, részben a fizetéséért, részben maszek alapon, részben társadalmi munkában. A gyerekekkel együtt az iskola gépeit használja, s terembérleti díjat fizet, hogy a munkaidején túli órákért az iskolában pénzt fogadhasson el. A programokat önszolgálatból írja, átmásolásukat egyes szülők ingyenes iskolai szolgáltatásnak vélik, mások honorálják. Tíz programját „megvásárolta” az intézmény, de az iskolai tanórákon ennél jóval több kerül elő.

A Vakok Általános Iskolájának épértelmű tagozatán (mert van enyhén, illetve középsúlyosan értelmi fogyatékos tagozat is) tavaly kilenc diák végzett, közülük ketten tanulnak tovább gimnáziumban, látók között. A többiek vagy a könnyített esti középiskolát választhatták, vagy a hagyományos vakszakmákat. Az idei tanévben hagyja el az általános iskolát az első olyan tanuló, aki konyít a komputerhez, jövőre pedig három ilyen végzős lesz. Nyitva áll előttük a Neumann János és a Hámán Kató számítógépes szakközépiskola is – ők már

olyan képességeknek lesznek a birtokában, amelyek révén nemcsak pályaválasztási lehetőségeik bővíthetnek, de lényegesen csökkenhet kiszolgáltatottságuk is, könnyebben találhatják meg helyüket a látók világában.

*

Mint például az a népművelő, akinek a BraiLab Plus számítógépen írt leveléről senkinek eszébe sem jutna, hogy vak. Vagy mint az a harmadik gimnazista lány, aki ugyanilyen számítógépen, a BraiStar oktatóprogram segítségével tart lépést látó osztálytársaival.

A vak szolnoki népművelő levelét Arató András mutatta meg. A budapesti gimnazistáról tanára, Balaskó Jenő Attila beszélt. Mindketten a vakok életének megkönnyítéséért dolgoznak; Arató a Központi Fizikai Kutatóintézetben, Balaskó a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban. Mindkettejük munkáját a Soros-alapítvány támogatja.

Az Arató András és vak felesége által tervezett, programozott BraiLab Plus speciálisan vakoknak készült egyéni munkaeszköz (Lukács József és Endre HomeLab nevű gépnek továbbfejlesztett változata a kazettánál jóval többet tudó és kényelmesebb floppy-diszkkal működik). Vak tanárok, jogászok, nyelvészek, közgazdászok, matematikusok,

programozók, leírók, diszpécserok, telexkezelők stb. dolgozhatnak önállóan, illetve látókkal együtt ezzel a beszélő személyi számítógéppel. Szabványos írógép-billentyűzete mellett lehetőség van Braille (domború pontírasos) rendszerű bevitelre is; síkírású és Braille-írású printer egyaránt csatlakoztatható hozzá. Beszélő szövegszerkesztője a világon legelterjedtebb szövegszerkesztővel, a Word Staral kompatibilis, maga a gép az IBM személyi számítógéphez is köthető. A BraiLab Plus hordozható, súlya öt kiló, fejhallgatóval használva nem zavarja környezetét. Szövegfelismerő rendszerhez kapcsolva egész könyveket képes „magába szippantani”, felolvasógépként is működhet, operációs rendszere és minden szoftvere úgy van kialakítva, hogy a vak ember gyorsan és kényelmesen dolgozhasson vele.

A Balaskó Jenő Attila által megírt univerzális oktatóprogram a BraiLab Plus számítógépet komplex oktatógéppé teszi. Segítségével bármely, látók számára létesített oktatási intézményben tanulhat vak diák, de a vakok munkahelyi alkalmazását is megkönnyíti. Az oktatóprogram segítségével a BraiLab Plus beszélő jegyzetfüzetként, tankönyvként, feladatgyűjteményként, szótárként és számológépként használható, egyszerre, egy időben bármelyik funkcióból bármelyikbe átlépvé. Az

FOTÓ: TORÓCZKAY CSABA

„Nemcsak pályaválasztási lehetőségeik bővíthetnek, de lényegesen csökkenhet kiszolgáltatottságuk is”